Asia: E 48/2026 vp Valtioneuvoston selvitys: E kirje komission ehdotuksesta neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakanta.., pe 2.10.2026 klo 9.00

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Atso Romakkaniemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta pyysi 23.9.2026 lausuntoa valtioneuvoston esityksestä liittyen komission ehdotukseen neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2027 ja asetuksen (EU) 2026/249 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta. Pyydettynä asiantuntijalausuntona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

2 Lausunto

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden sekä Suomenlahden lohikannat

ICES ei ole päivittänyt lohen kanta-arvioita kuluvana vuonna, joten viimeisimmät kanta-arviot on tehty vuonna 2025. Näissä kanta-arvioissa käytetyt tuoreimmat seuranta-aineistot ovat peräisin vuodelta 2024. ICESin vuotta 2027 koskevat neuvot ovat sisällöiltään samoja kuin vuodelle 2026 annetut neuvot.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden neuvon pääsisältö on, että kutuvaelluksella olevaa lohta voitaisiin kalastaa Saaristomerellä, Ahvenanmerellä ja Pohjanlahdella (osa-alueet 29N-31) rannikkokalastuksessa enintään 30 000 lohta. Itämeren pääaltaaseen laskevien jokien heikkojen lohikantojen suojelemiseksi ICES neuvoo jatkamaan kaiken muun loheen kohdistuvan merikalastuksen sulkua. Pohjanlahden rannikkokalastukselle suositeltuun enintään 30 000 loheen sisältyisi kaikki kaupallisen kalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen aiheuttama kokonaispoistuma kannasta sekä hylkeen pilaama yms. poisheitetty saalis.

Komission ehdotus vuodelle 2027 noudattaa ICESin neuvoa esittäen samansuuruista kalastuskiintiötä kuin edellisvuonna (ml. sivusaalis-TAC ja pohjoisten rannikkoalueiden kohdennetun pyynnin salliminen), sekä jo edellisvuonna ehdottamiaan muita lohta koskevia sääntöjä (ns. kalastusmahdollisuuksiin toiminnallisesti liittyvät korjaavat toimenpiteet ja liitännäistoimenpiteet).

Viimeisimmässä kanta-arvioinnissaan ICES arvioi Pohjanlahden luonnonlohijokien vaelluspoikastuotannon vuonna 2024 ylittäneen RMSY-viitearvon Åbyjokea lukuun ottamatta. Åbyjoen poikastuotannon arvioitiin kuitenkin olevan kriittistä kynnysarvoa Rlim suurempi. Ajantasaisempia arvioita lohikantojen poikastuotannosta suhteessa viite- ja kynnysarvoihin ei ole tehty, koska ICES ei ole päivittänyt kanta-arvioita.

Vuoden 2021 vaelluspoikasvuosiluokan ensimmäisen merivuoden aikainen (ns. post-smolttien) eloonjäänti oli historian heikoin ja muidenkin 2020-luvun alun vuosien post-smolttieloonjäänti oli heikkoa. Tästä syystä 2020-luvun alkupuolella Itämeressä oli lohta vuosikymmeniin pienin määrä.

Vuonna 2027 lohenkalastuksen kohteina ovat pääosin vaelluspoikasvuosiluokat 2024 ja 2025. Suomen ja Ruotsin (Luonnonvarakeskus ja SLU) alustavien seuranta-aineistojen mukaan vuoden 2024 vaelluspoikasvuosiluokan lohia on havaittu nousulohina runsaasti ainakin osassa Pohjanlahden suurimpia jokia. Vastaavasti, alustavien tietojen mukaan vuoden 2025 vaelluspoikasvuosiluokan lohia on havaittu kuluvana vuonna pikkulohina (ns. kosseina) suhteellisen runsaasti ainakin osassa jokia. Nämä tiedot viittaavat post-smolttien eloonjäännin parantuneen suhteessa aiempaan 2020-lukuun. On kuitenkin huomattava, että nousulohiseurantojen mukaan lohimäärät eivät ole kasvaneet aivan kaikissa Pohjanlahden joissa, tai lohennousussa on havaittu vain vähäistä elpymistä muutamaan edellisvuoteen nähden. Tämä siitä huolimatta, että lohisaaliit merellä ovat vuosi vuodelta pienentyneet. Kuluvalle vuodelle asetettu historiallisen pieni kalastuskiintiö on siis ollut tarpeen edesauttamaan lohien selviytymistä kudulle. Päivitetyn kanta-arvion puuttuessa Luonnonvarakeskus ei ota täsmällistä kantaa ensi vuoden kalastuskiintiön suuruuteen. Tutkimuslaitos kuitenkin katsoo, että lohenkalastuksen varsin tiukka säätely on tarpeellista myös jatkossa, kunnes kutulohimäärien riittävä runsaus voidaan todentaa Pohjanlahden lohijoissa.

ICESin neuvo Suomenlahden lohikantojen kokonaiskalastuskiintiöksi on 11 800 lohta, mikä on samansuuruinen kuin vuosille 2015–2026 annetut suositukset. Lisäksi ICES suosittelee, että kalastusponnistusta ei kasvatettaisi ja kalastus kohdistettaisiin istutettuun loheen.

ICES arvioi Suomenlahden kolmen luonnonlohikannan poikastuotannon saavuttaneen MSY-tason. Keilajoen ja Kundajoen poikastuotannot ovat olleet noin vuosikymmenen ajan kriittisen kynnysarvon Rlim yläpuolella. Viimeisimmät Suomen ja Viron keräämät seurantatiedot viittaavat poikastuotannon runsauden olevan Viron luonnonkantajoissa sekä Kymijoessa jokseenkin aiempien vuosien tasolla, osassa jokia jopa aiempaa runsaampaa. Kymijoen kalaportaissa havaitut nousulohimäärät ovat olleet useita vuosia samalla, alhaisella tasollaan.

Suomenlahden lohenkalastuksen säätelyssä olisi tarpeen ottaa huomioon, että alkukesällä Suomenlahden lohisaaliit koostuvat pääosin Pohjanlahden lohikantojen yksilöistä.

Pohjanlahden silakkakanta

ICES suosittaa Pohjanlahden silakan kalastuskiintiöksi vuodelle 2027 EU:n monivuotista suunnitelmaa noudatettaessa 80 767–90 391 tonnia. Komission ehdotus on 57 308 tonnia.

Pohjanlahden silakkakannan kutubiomassa pieneni nykyisten, vuodesta 2024 sovellettujen ja aiempaa tiukempien viitearvojen mukaan MSYBtrigger-tason alapuolelle vuonna 2019. Kannan pienenemisen on arvioitu jatkuneen saaliiden pienentämisestä huolimatta vuoteen 2024 asti, todennäköisesti 2020-luvun alun nälkiintymisjakson seurauksena. Kannan kutubiomassan arvioidaan kasvaneen aivan MSYBtrigger-tason tuntumaan vuonna 2025 ja olevan siinä edelleen 2026,

joskin hieman alittaen MSYBtrigger:n. Kalastuskuolevuuden arvioidaan alittaneen FMSY:n vuodesta 2018 lähtien ja edelleen pienentyneen. ICESin kasvaneen kiintiösuosituksen taustalla ovat Luken ja Ruotsin SLU:n keräämien aineistojen perusteella arvioidut kohtuullisen hyvät silakan vuosiluokat viime vuosina. Ravintotilanteen parannuttua silakat ovat elpyneet nälkiintymisestä, ja niiden kunto on vuoden 2026 havainnoissa ollut normaali kaikissa kokoluokissa. Isojen silakoiden (> 18 cm kokonaispituus) osuuden kannassa odotetaan jatkavan kasvuaan. Elintarvikekokoiset silakat kasvavat kokoa erityisesti loppuvuoden aikana syyskuusta lähtien.

Komission esityksen perusteluna on kannan koon kasvattaminen, sillä kannan on edelleen arvioitu olevan alle MSYBtrigger-tason. ICESin suositusta pienempi kalastuskiintiö todennäköisesti nopeuttaisikin sekä kannan kasvua yli MSYBtrigger:in että kannan kokojakaumassa isojen silakoiden osuutta, joka pieneni nälkiintymisen aikana 2020-luvun alkuvuosina. Vaikka ICES:in neuvonanto noudattaa monivuotista suunnitelmaa ja viitearvot laskettiin vuonna 2024 parhaalla käytettävissä olevalla menetelmällä, viitearvojen tai ICESin sääntöjen tarkistaminen kutubiomassan ollessa alle MSYBtrigger:in saattaa vielä tulla uudelleen ajankohtaiseksi.

Esimerkki toisesta mahdollisuudesta nopeuttaa silakkakannan palautumista olisi mukailla USA:ssa sillin kalastuksessa noudatettua periaatetta, jossa kalastuskiintiö on 80 % FMSY:stä. Tämä tarkoittaisi Pohjanlahden silakalla 74 805 tonnin kalastuskiintiötä eli komission ehdotusta suurempaa, mutta ICESin suositusta pienempää kiintiötä. Jos ICESin neuvonantoa mukaillen lisäksi huomioidaan MSYBtrigger:iä pienemmän kutubiomassan kiintiötä alentava vaikutus, Pohjanlahden silakan kalastuskiintiöksi vuodelle 2027 saadaan tällä laskentamallilla 72 313 tonnia.

Silakan runsauden ohella on syytä seurata yksilöiden keskimääräistä kasvua ja kuntokerrointa. Ravintoeläinten määrän romahduksen vuoksi vuosina 2021 ja 2022 silakoiden kunto heikkeni, mutta tästä tilanteesta silakat ovat jo elpyneet. Aiemmin 2000-luvulla syynä silakoiden heikkoon kasvuun ja kuntokertoimeen saattoi olla tiheä silakkakanta suhteessa ravintovaroihin eli vallinneeseen elinympäristön kantokykyyn. Silakkakannan tihentymistä niin paljon, että yksilökasvu hidastuisi tämän takia, kannattaa pyrkiä välttämään.

Pääaltaan ja Suomenlahden silakkakanta

ICES suosittaa Pääaltaan ja Suomenlahden silakan kalastuskiintiöksi vuodelle 2027 EU:n monivuotista suunnitelmaa noudatettaessa 211 363–324 914 tonnia. Komission ehdotus on 143 860 tonnia. Luonnonvarakeskus tukee Maa- ja metsätalousministeriön perusmuistion esitystä EU TAC:ksi, joka olisi 186 594–243 572 tonnia.

Vuodesta 2023 lähtien sovellettujen aiempaa tiukempien viitearvojen mukaan Itämeren pääaltaan silakkakannan kutubiomassa on ollut jo 1980-luvun puolivälistä alkaen MSYBtrigger-tason alapuolella. Kanta on välillä ylittänyt ja välillä alittanut Blim-tason. Vuoden 2023 jälkeen silakkakannan on arvioitu kasvaneen voimakkaasti ja ylittävän MSYBtrigger:in vuonna 2027. Suurimmat kannan tiheydet on viime vuosina tavattu Suomen lähivesillä, kun taas eteläisellä Itämerellä silakkatiheys on kaikuluotaustulosten mukaan ollut pienempi.

Komission esityksen perusteluna on se, että pääaltaan kanta on vielä

MSYBtrigger-tason alapuolella, ja komissio painottaa varovaisuutta kiintiön asettamisessa.

Pääaltaan silakkakannalle olisi edullista, jos kalastus keskittyisi nykyistä enemmän kannan pohjoisille alueille, joilla silakkakanta on tiheä, ja olisi puolestaan vähäisempää pääaltaan eteläosissa. Tähän ei ole päästy, vaikka alueellinen epätasapaino kannan tiheydessä on jatkunut melko pitkään. Pääaltaan kiintiöalueen jakaminen eteläiseen ja pohjoiseen osaan saattaisi auttaa silakkakannan elvyttämisessä myös Itämeren pääaltaan eteläosassa.

On mahdollista, että silakkakannan tiheyden ohella pohjoisilla Itämeren pääaltaan alueilla runsas kilohailikanta heikentää eläinplanktoniin kohdistuvan ravintokilpailun myötä silakan kasvua ja kuntoa. Kilohailin kaksi viimeisintä vuosiluokkaa ovat olleet melko runsaita ja tämän runsastumisen oletettavasti aiheuttamaan ravintokilpailun kiristymiseen sopii se, että silakan kunto oli vuoden 2026 alkupuoliskolla pääaltaan pohjoisosassa heikompi kuin edeltävinä vuosina. Ravintokilpailua on mahdollista lieventää riittävän voimakkaalla kalastuksella. Edellä mainituilla alueilla silakkaa ja kilohailia pyydetään sekakalastuksena, joten pieni silakan kalastuskiintiö voi käytännössä rajoittaa myös kilohailin kalastusta.

Itämeren kilohailikanta

ICES suosittaa Itämeren kilohailin kalastuskiintiöksi vuodelle 2027 EU:n monivuotista suunnitelmaa noudatettaessa 253 819–332 885 tonnia. Komission ehdotus on 291 590 tonnia ja on siten ICESin neuvonannon mukainen. Myös Luonnonvarakeskus tukee komission esitystä.

Kilohailikantaan on syntynyt kahtena peräkkäisenä vuonna (2024 ja 2025) melko runsaat vuosiluokat, mikä on kasvattanut kutevan kannanosan biomassaa nopeasti.

Kilohailin kiintiöitä harkittaessa on hyvä huomioida, että niinä vuosina, joina kilohailikanta on ollut hyvin runsas, Itämeren lohissa on havaittu M74-ilmiötä. M74-oireyhtymässä lohen lisääntymiskyky heikkenee B1-vitamiinin puutoksen vuoksi, mikä voi pahimmillaan romahduttaa lohen poikastuotannon. Parasta onkin pyrkiä siihen, että kilohailikanta on selvästi yli MSYBtrigger-tason, mutta ei kuitenkaan niin suuri, että se haittaisi lohen menestymistä.

Turskakannat

ICES suosittaa nollakiintiötä sekä Itämeren itäiselle että läntiselle turskakannalle. Komissio esittää kummallekin kannalle sivusaaliskiintiötä (itäinen turska 211 tonnia ja läntinen turska 31 tonnia), joka mahdollistaa muiden kalalajien kalastuksen. Luke tukee komission esitystä.
Sivusaaliskiintiöiden voimakas pienentäminen nollakiintiölajeille voi aiheuttaa ongelmia muiden lajien kalastusmahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Molempien turskakantojen elinympäristöjen olosuhteet ovat nykyään niin heikot, että kantojen ei odoteta elpyvän, vaikka kantojen kalastus on ollut jo vuosia hyvin vähäistä. Itämeren syvempien vesikerrosten hapettomuus vaivaa molempien turskakantojen ydinalueita, eikä esimerkiksi itäisen kannan poikasille ole huonokuntoisilla pohjilla riittävästi sopivaa äyriäisravintoa.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 01.10.2026 klo 09:36:34.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Atso Romakkaniemi
Atso Romakkaniemi, Jari Raitaniemi

Liitteet:

Tiedoksi: